

DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2025-1\(60\)-9-16](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2025-1(60)-9-16)
УДК 65.14.1.2

Д.О. Грицишен, д.е.н., д.н.держ.упр., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»

І.А. Юхименко-Назарук, д.е.н., проф.
Рівненський державний гуманітарний університет

І.В. Абрамова, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

Дж.Ісламлі, аспірант
Державний університет «Житомирська політехніка»

Роль оподаткування у стимулюванні економічного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності країн ЄС

У статті досліджено тенденції розвитку податкових систем країн-членів ЄС. Акцентовано на динаміці податкових надходжень до спільного бюджету Європейського Союзу. Доведено, що податкові системи країн-членів ЄС є стабільними та ефективними, забезпечують надійне фінансування державних видатків і виконання соціальних програм. Основними фіскальними надходженнями є непрямі та прямі податки, соціальні внески. Встановлено, що непряме оподаткування залишається важливою складовою податкової системи й охоплює податок на додану вартість, акцизи і мита, які забезпечують значну частину доходів бюджету. Податкова система ЄС є багаторівневою, а розподіл податкових надходжень здійснюється між загальноєвропейськими, національними та місцевими бюджетами, фондами соціального забезпечення. Значна частина фінансових ресурсів спрямовується на соціальні потреби, що підкреслює важливість соціальної політики в ЄС. Окрема роль у податкових системах країн-членів ЄС належить екологічному оподаткуванню, яке є інструментом реалізації Цілей сталого розвитку. Основна частина таких податків припадає на енергетичну сферу, транспортний сектор і платежі за забруднення довкілля. Це сприяє стимулюванню екологічно відповідальної поведінки, підтримці інновацій у сфері чистих технологій та фінансуванню заходів із захисту довкілля. Таким чином, податкова система Європейського Союзу характеризується збалансованістю, адаптивністю до змін економічного середовища та орієнтованістю на підтримку фінансової і соціальної стійкості.

Ключові слова: податкова система; прямі податки; непрямі податки; акцизи; мита; екологічне оподаткування; ухилення від оподаткування.

Актуальність теми. Розвиток податкових систем країн ЄС характеризується високим рівнем прозорості, ефективності та адаптивності до змін у глобальній економіці, тому досвід їх поступу є цінним з позиції аналізу та вдосконалення національних податкових практик. Впровадження прогресивних технологій, таких як цифрові платформи для оподаткування та інтегровані системи обліку, дозволяє знижувати витрати на адміністрування й підвищувати рівень податкових надходжень до спільного бюджету країн ЄС. Особлива увага приділяється боротьбі з ухиляннями від сплати податків й агресивними податковими практиками, а також забезпеченню справедливості у розподілі податкового навантаження. Ключові аспекти податкової політики ЄС стосуються розвитку екологічного оподаткування, стимулювання інновацій та підтримки Цілей сталого розвитку. Країни-члени ЄС впроваджують свої унікальні підходи для досягнення окреслених пріоритетів в оподаткуванні. Вивчення досвіду ЄС є критично важливим для країн, які прагнуть підвищити ефективність своїх податкових систем, забезпечити економічну стабільність та сприяти соціальному добробуту населення. Використання передових практик цих країн може стати ключовим фактором успішного реформування національної податкової політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Питання розвитку податкових систем не є новим у науковій літературі. Привертають увагу праці таких закордонних дослідників: Дж.Кейнса [13], Дж.Арнольда [7], Р.Тізера [14], Дж.Годсона [11], І.Вайреду [16], Дж.Хупса, Л.Робінсона [12] та інших. Серед вітчизняних науковців аспекти формування та функціонування податкових систем, зокрема у країнах-членах Євросоюзу, розглядають В.Бодров [1], Н.Синютка [5], Н.Глебова [3], О.Гаркушенко, О.Кувалдіна [2], О.Григор'єв, Н.Петришин, А.Годошук [4], О.Шаповалова [6] та інші. Попри наявність значної кількості досліджень з проблем функціонування податкових систем та здійснення податкового обліку в ЄС, наразі актуалізується питання вивчення ролі оподаткування у стимулюванні економічного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності країн ЄС.

Метою статті є дослідження ролі оподаткування у стимулюванні економічного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності країн ЄС.

Викладення основного матеріалу. Термін «податки» в ЄС обмежується визначенням обов'язковості платежів до спільного бюджету Євросоюзу або ж до бюджетів національних органів влади і не містить штрафи та пеню, що сплачуються за порушення податкового законодавства. Обов'язкові платежі, що стягуються національними урядами та передаються загальноєвропейським органам влади, також вважаються податками. Вони стосуються мита, зборів та інших платежів, що справляються, відповідно до податкового законодавства країн-членів Європейського Союзу. У країнах, де церква є складовою частиною влади, церковні податки входять до податкових надходжень за умови, що вони відповідають визначеним критеріям [10]. В ЄС існують такі види податків: прямі та непрямі. Прямі податки, такі як податки на доходи фізичних осіб та корпорацій, сприяють забезпеченню соціальної справедливості через прогресивне оподаткування, завдяки якому високі доходи оподатковуються за вищими ставками. Непрямі податки разом із ПДВ та акцизами є ключовим джерелом надходжень до бюджету та важливими для регулювання споживання певних товарів і послуг.

Аналіз динаміки надходжень до спільного бюджету ЄС за видами податків у відсотках до ВВП свідчить про її стабільність у більшості податкових категорій з незначними зростаннями щодо окремих видів податків, що свідчить про ефективну податкову політику ЄС протягом досліджуваного періоду (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка надходжень до спільного бюджету ЄС за видами податків, у % до ВВП

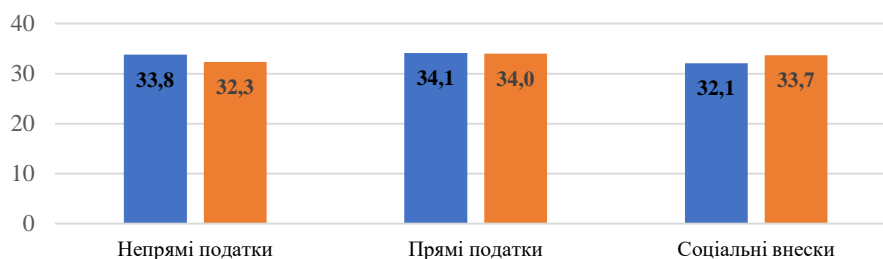
Вид податків	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Надходження за 2022 р., (млн євро)
Непрямі податки	13,1	13,2	13,5	13,6	13,7	13,7	13,7	13,6	13,7	13,7	13,4	13,7	13,6	2159,8
ПДВ	6,8	6,9	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,1	6,9	7,4	7,5	1189,3
Податки та мита на імпорт, за винятком ПДВ	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	85,7
Податки на продукти, за винятком ПДВ та імпортних мит	3,5	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,3	3,0	484,4
Інші податки на виробн-во	2,2	2,3	2,5	2,6	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	400,4
Прямі податки	11,9	12,1	12,6	12,9	12,9	12,9	13,0	13,2	13,2	13,2	13,2	13,6	13,7	2180,3
Податки на доходи фізичних осіб	8,7	8,8	9,2	9,4	9,5	9,4	9,3	9,4	9,5	9,6	9,9	9,7	9,6	1523,8
Податки на доходи корпорацій	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,6	2,7	2,7	2,6	2,4	2,9	3,3	517,9
Інші	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	138,6
Соціальні внески	12,9	13,0	13,2	13,2	13,2	13,1	13,2	13,1	13,2	13,1	13,4	13,1	12,9	2047,7
Внески роботодавців	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,3	7,3	7,3	7,2	7,4	7,2	7,1	1127,5
Внески домогосподарств	5,5	5,6	5,7	5,8	5,8	5,7	5,8	5,8	5,8	5,8	6,0	5,9	5,8	920,2
Загальна сума	37,9	38,3	39,3	39,8	39,9	39,7	39,8	39,9	40,1	39,9	40,0	40,4	40,2	6387,8

Джерело: побудовано на основі [8]

Непрямі податки характеризуються стабільністю надходжень до спільного бюджету ЄС впродовж 2010–2022 рр., забезпечуючи близько 13,1–13,7 % від ВВП. Найвищих значень надходження від справляння цих видів податків досягнули у 2014 та 2019 рр. (13,7 %), найнижчих – у 2020 р. (13,4 %). Зокрема, ПДВ формував близько 6,8–7,5 % від ВВП, найвищий показник був у 2022 р. (7,5 %), найнижчий – у 2010 р. (6,8 %). Податки та мита на імпорт, за винятком ПДВ, залишалися майже незмінними протягом аналізованого періоду і коливалися у межах 0,5–0,6 % від ВВП. Податки на продукти, за винятком ПДВ та імпортних мит, утримувалися в межах 3,0–3,6 % від ВВП, найнижчий рівень був у 2022 р. (3,0 %), найвищий – у 2013–2018 рр. (3,6 %). Інші податки на виробництво трималися на рівні 2,2–2,6 % від ВВП, найвищий показник був у 2013–2014 рр. (2,6 %), найнижчий – у 2010 р. (2,2 %).

Прямі податки в структурі надходжень спільного бюджету ЄС демонстрували поступове зростання від 11,9 % у 2010 р. до 13,7 % у 2022 р. Податки на доходи фізичних осіб показували тенденцію до збільшення з 8,7 % у 2010 р. до 9,6 % у 2022 р. Податки на доходи корпорацій зросли з 2,2 % у 2010 р. до 3,3 % у 2022 р. Інші податки залишалися майже незмінними на рівні 0,9–1,1 % від ВВП. Соціальні внески зберігали стабільність і варіювалися у межах 12,9–13,4 % від ВВП. Внески роботодавців становили близько 7,1–7,4 % від ВВП, а внески домогосподарств утримувалися в межах 5,5–6,0 % від ВВП. Загальні надходження до бюджету коливалися від 37,9 до 40,4 % від ВВП. Аналіз динаміки податкових надходжень до спільного бюджету ЄС за видами податків у відсотках до ВВП впродовж 2010–2022 рр. демонстрував загальну стабільність і ефективність податкової системи ЄС. Певні зростання в окремих категоріях свідчать про поступове вдосконалення та адаптацію податкової політики до змінних економічних умов.

Аналіз структури податкових надходжень є важливим для розуміння економічних механізмів, що діють у Європейському Союзі. Розподіл податків на непрямі, прямі та соціальні внески відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності спільного бюджету ЄС та фінансуванні державних послуг. Станом на 2022 р. непрямі податки становили 33,8 % від загальної суми податкових надходжень до спільного бюджету ЄС (рис. 1).

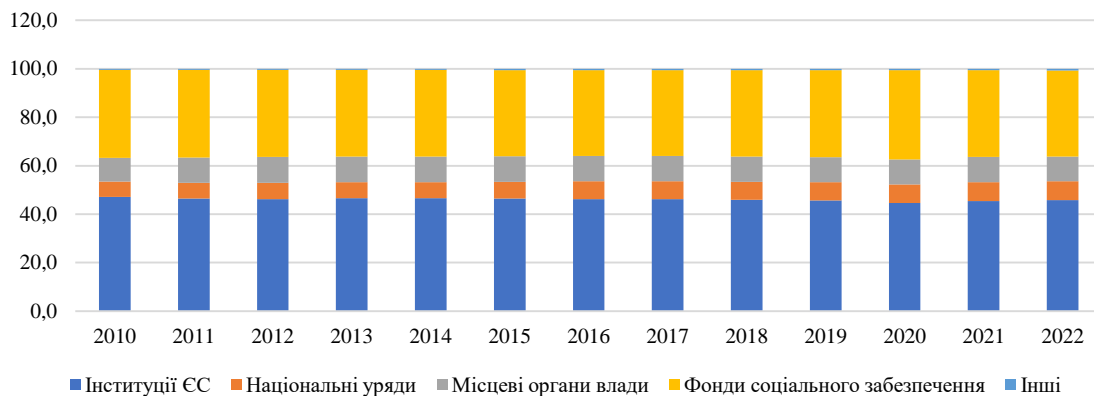

Джерело: побудовано на основі [9]

Рис. 1. Податкові надходження за видами податків, 2022 р. (у % від загальної суми оподаткування (ліворуч) та у % від ВВП (праворуч))

Прямі податки відіграють ключову роль у забезпеченні соціальної справедливості, оскільки їхня ставка може бути прогресивною, тобто зростати з підвищенням доходів. У 2022 р. прямі податки становили 34,1 % від загальної суми оподаткування і містили в своєму складі податки на доходи фізичних осіб і корпорацій. Соціальні внески склали 32,1 % від загальної суми оподаткування й охоплювали внески, які сплачують як працівники, так і роботодавці для фінансування системи соціального захисту з урахуванням пенсійного забезпечення, медичного страхування та інших соціальних послуг. Соціальні внески є критично важливими для підтримки соціальної стабільності та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Аналіз структури податкових надходжень у ЄС за 2022 р. демонструє відносну рівність у розподілі між непрямими податками, прямими податками та соціальними внесками. Це свідчить про збалансовану податкову систему в країнах ЄС, яка забезпечує стабільні надходження до бюджету, підтримує соціальну справедливість та фінансує основні соціальні послуги. Наявна структура оподаткування сприяє економічній стабільності та розвитку країн ЄС, забезпечуючи фінансування державних витрат та здійснення інвестицій.

Податкова система Європейського Союзу є багаторівневою. Розпорядниками коштів, акумульованих податковою системою, є різні фінансові інституції ЄС, національні уряди, місцеві органи влади, фонди соціального забезпечення тощо. Кожен із цих рівнів виконує свою унікальну роль у справлянні та розподілі податкових надходжень, забезпечуючи фінансування державних послуг та соціальних програм (рис. 2).

Джерело: побудовано на основі [8]

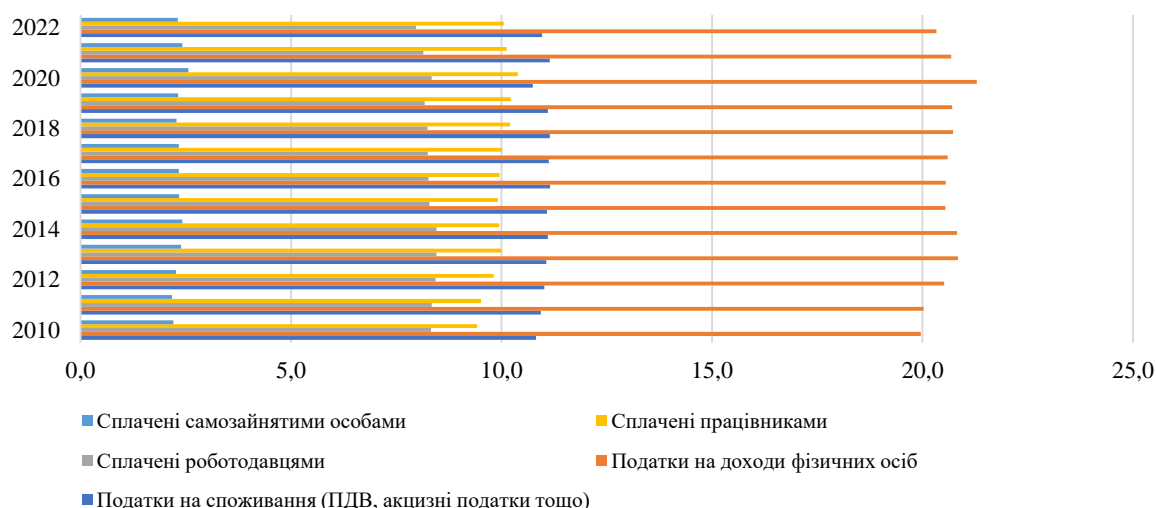
Рис. 2. Структура податкових надходжень до спільного бюджету ЄС, залежно від розпорядників коштів, 2010–2022 рр., у % до загального обсягу

Податкові надходження до фінансових інституцій ЄС становлять найбільшу частку, коливаючись у період з 2010 по 2022 рр. від 44,6 % до 47,2 %. Найвищий показник надходжень спостерігався у 2010 р. (47,2 %), а найнижчий – у 2020 р. (44,6 %). Національні уряди країн-членів ЄС отримують стабільну частку податкових надходжень, яка збільшилася з 6,3 % у 2010 р. до 7,8 % у 2021 та 2022 рр., що вказує на поступове посилення ролі національних урядів у формуванні та функціонуванні податкової системи ЄС. Частка податкових надходжень до місцевих органів влади країн ЄС залишалася відносно стабільною, коливаючись від 9,8 до 10,7 %.

Фонди соціального забезпечення відіграють критично важливу роль у соціально-економічному розвитку країн Європейського Союзу. Вони є основними інструментами забезпечення соціальної справедливості, економічної стабільності та добробуту населення. Їхня діяльність спрямована на вирішення соціальних проблем, підтримку вразливих груп населення та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Фонди соціального забезпечення отримують значну частку податкових надходжень, яка коливається в межах 35,5–36,9 %. Соціальні виплати та допомоги зменшують рівень бідності та соціальної нерівності, забезпечуючи базові потреби населення країн-членів ЄС. Загальна характеристика податкових надходжень вказує на стабільність податкової системи ЄС з поступовою її переорієнтацією на перерозподіл надходжень на користь національних урядів, що може свідчити про децентралізацію її фінансових функцій.

Оподаткування доходів фізичних осіб у ЄС стосується податків, які сплачуються роботодавцями, працівниками та самозайнятими особами. Податки на доходи фізичних осіб є важливим джерелом бюджетних надходжень і застосовуються до доходів, отриманих як у формі заробітної плати, так і в інших формах. Податки, сплачені роботодавцями, у період з 2010 по 2022 рр. залишалися відносно стабільними, коливаючись від 8,0 до 8,5 %. Частка податків, сплачених працівниками, показує тенденцію до зростання: з 9,4 % у 2010 р. до 10,4 % у 2020 р., після чого дещо знижується до 10,1 % у 2022 р. Це може свідчити про зростаюче податкове навантаження на працівників. Податки, сплачені самозайнятими особами, залишаються відносно стабільними у межах від 2,2 до 2,6 % з незначними коливаннями. Загалом податки на доходи фізичних осіб коливалися з 20,0 % у 2010 р. до пікового значення 21,3 % у 2020 р., після чого відбулося певне зниження надходжень від їх справляння до 20,3 % у 2022 р., що може бути пов'язано з економічними коливаннями або змінами у податковій політиці.

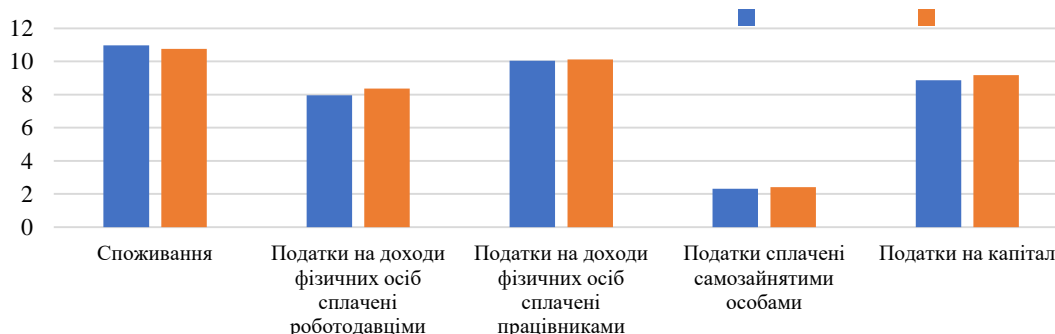
Аналіз даних за період з 2010 по 2022 рр. демонструє стабільність у надходженнях від податків на споживання та доходи фізичних осіб з деякими коливаннями, що можуть бути пов'язані зі змінами економічних умов розвитку окремих країн-членів ЄС або їх податкової політики (рис. 3).

Джерело: побудовано на основі [8]

Рис. 3. Структура податкових надходжень до спільного бюджету ЄС за платниками податків, 2010–2022 рр., у % до ВВП

Податки на споживання містять податок на додану вартість та акцизні податки, які стягуються з товарів та послуг на різних етапах їх виробництва та споживання. ПДВ є одним з основних джерел надходжень до спільного бюджету країн ЄС і застосовується до більшості товарів та послуг, які продаються або надаються на території ЄС. Акцизи застосовуються до окремих видів товарів, таких як: алкогольні напої, тютюнові вироби та енергоносії з метою регулювання їх споживання та забезпечення додаткових бюджетних надходжень. Аналіз даних за період з 2010 по 2022 рр. демонструє стабільний рівень податків на споживання, який коливався у межах від 10,7 до 11,2 % від загальної суми оподаткування, що свідчить про постійний та стабільний внесок цих податків у бюджети країн ЄС [15]. Податки, сплачені роботодавцями у період з 2010 по 2022 рр., залишалися відносно стабільними, коливаючись від 8,0 до 8,5 %. Частка податків, сплачених працівниками, показує тенденцію до зростання: з 9,4 % у 2010 р. до 10,4 % у 2020 р., після чого обсяг надходжень дещо знижується до 10,1 % у 2022 р. Податки, сплачені самозайнятими особами, залишаються відносно стабільними в межах від 2,2 до 2,6 % з незначними коливаннями. Загалом податки на доходи фізичних осіб коливалися з 20,0 % у 2010 р. до 21,3 % у 2020 р., після чого дещо знизилися до 20,3 % у 2022 р. (рис. 4).

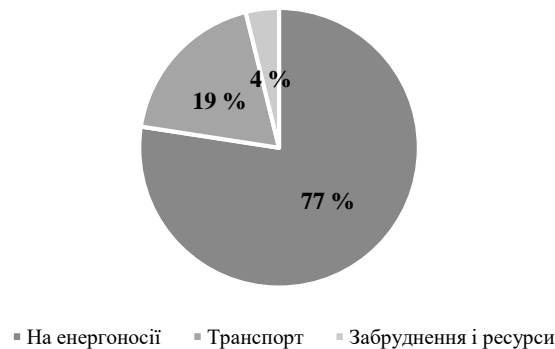

Джерело: побудовано на основі [8]

Рис. 4. Податкові надходження до спільного бюджету ЄС, 2022 р. (у % від загальної суми оподаткування (ліворуч) та у % від ВВП (праворуч))

Екологічні податки відіграють важливу роль у фінансовій системі Європейського Союзу, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету та сприяючи досягненню Цілей сталого розвитку. У 2022 р. загальна сума екологічних податків в ЄС склала 317,2 млрд євро, що становить 2,0 % від ВВП ЄС та 4,8 % від загальної суми податкових надходжень. Основною метою екологічних податків є

стимулювання зменшення негативного впливу на довкілля та підтримка переходу до більш стійкої економіки. До основних категорій екологічних податків належать: податки на енергоносії (обсяг надходжень до спільного бюджету ЄС у 2022 р. становив 248,4 млрд євро, або 77 % від загальної суми), податки на транспорт (60,1 млрд євро, або 19 % від загальної суми) та податки на забруднення і ресурси (12,3 млрд євро, або 4 % від загальної суми).

Джерело: побудовано на основі [8]

Рис. 5. Структура екологічного оподаткування в ЄС, 2022 р., %

Дані рисунка 5 свідчать про те, що основна частина екологічних податків стягується з енергоносіїв, що підкреслює їх важливість для забезпечення екологічної сталості країн ЄС через зменшення викидів. Акцизи на енергоносії (наприклад, нафтопродукти та електроенергію), податки на транспорт (зокрема, податок на транспортні засоби з високим рівнем викидів) та податки на забруднення (наприклад, плата за викиди CO₂) у ЄС спрямовані на стимулювання підприємств та громадян зменшувати використання шкідливих для довкілля ресурсів та переходити на більш екологічно чисті технології. Однією з головних особливостей екологічного оподаткування є принцип «забруднювач платить», який означає, що ті, хто спричиняє забруднення, повинні витратити кошти на його зменшення та ліквідацію. Це стимулює підприємства і громадян зменшувати забруднення та інвестувати в екологічно чисті технології. Крім того, доходи від екологічних податків спрямовуються на фінансування екологічних програм, зокрема проєктів з відновлення довкілля, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Екологічні податки сприяють створенню справедливої конкуренції на ринку, оскільки всі учасники ринку мають однакові стимули для зменшення негативного впливу на довкілля. Такі підходи забезпечують рівні умови для підприємств та сприяють їх переходу на більш екологічно безпечні моделі виробництва. Вони відіграють важливу роль у досягненні екологічних цілей ЄС, забезпеченні фінансових ресурсів для екологічних програм і сприянні економічному розвитку за рахунок стимулювання інновацій та впровадження екологічно чистих технологій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оцінка різних видів податків у ЄС дає підстави стверджувати про ефективність податкових систем країн-членів у забезпеченні стабільних бюджетних надходжень та підтримці економічного розвитку Союзу. Встановлено, що непрямі податки, такі як: ПДВ, мито та акцизи утворюють значну частину доходів спільного бюджету ЄС, забезпечуючи постійний потік доходів, незалежно від економічних коливань. Прямі податки, зокрема на доходи фізичних осіб і корпорацій, сприяють реалізації принципу соціальної справедливості через інструменти прогресивної шкали оподаткування, прозорого та зрозумілого адміністрування.

Соціальні внески, сплачені роботодавцями, працівниками та самозайнятими особами, відіграють важливу роль у функціонуванні системи соціального захисту населення, підтримці соціальної стабільності та реалізації цілей соціальної інклюзії в країнах ЄС. Майнові податки, зокрема податок на нерухомість та інші активи, забезпечують додаткові надходження, які допомагають фінансувати проєкти місцевого, інфраструктурного та цифрового розвитку. Екологічні податки, спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля, стимулюють перехід до сталого розвитку та підкреслюють важливість збереження довкілля для майбутніх поколінь. Загалом структура податків у ЄС є збалансованою та ефективною, забезпечує стабільні бюджетні надходження, соціальну справедливість у справлянні та розподілі, підтримку економічного зростання країн-членів.

Список використаної літератури:

1. Бодров В.Г. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки в Україні / В.Г. Бодров // Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування. – 2018. – Вип. 2. – С. 30–37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_7.
2. Гаркушенко О.М. Проблеми і майбутнє податку на прибуток підприємств та ПДВ в умовах цифровізації / О.М. Гаркушенко, О.О. Кувалдіна // Економіка промисловості. – 2021. – № 3. – С. 52–69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2021_3_5.
3. Глебова Н.В. Електронний цифровий підпис: обліковий та податковий аспекти / Н.В. Глебова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 18 (1). – С. 94–97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18(1)_21).
4. Григор'єв О.Ю. Методичні рекомендації з цифрового рейтингування податкових показників підприємств / О.Ю. Григор'єв, Н.Я. Петришин, А.В. Тодощук // Економіка. Фінанси. Право. – 2021. – № 11. – С. 5–13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11_3.
5. Синютка Н.Г. Цифрова ідентифікація платників податків як передумова для діджиталізації фіскального простору / Н.Г. Синютка // Бізнес Інформ. – 2018. – № 10. – С. 363–368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_10_56.
6. Шаповалова О.В. Цифрова платформа електронного адміністрування податку на додану вартість / О.В. Шаповалова // Право та інноваційне суспільство. – 2018. – № 2. – С. 23–30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2018_2_6.
7. Arnold J. Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries / J.Arnold // OECD Economics Department Working Papers. – Paris : OECD Publishing, 2008. – P. 643. DOI: 10.1787/236001777843.
8. Data on Taxation Trends [Electronic resource]. – Access mode : https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en.
9. Environmental tax revenues. DOI: 10.2908/ENV_AC_TAX.
10. General tax policy [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/92/general-tax-policy>.
11. Hodgson G. Economics and Institutions / G.Hodgson. – Polity Press, 2003. – 464 p.
12. Hoopes J.L. Corporate Tax Disclosur / J.L. Hoopes, L.Robinson, J.Slemrod // Journal of the American Taxation Association. – № 46 (2). – P. 31–61.
13. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money / J.M. Keynes. – 1936 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/index.htm>.
14. Teather R. The Benefits of Tax Competition / R.Teather // The Institute of Economic Affairs. – 2005. – 167 p.
15. Towards fair, efficient and growth-friendly taxes. – 1936 [Electronic resource]. – Access mode : https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/taxation_en?form=MG0AV3.
16. Wiredu, I. Does green accounting influences ecological sustainability? Evidence from a developing economy / I.Wiredu, A.Osei Agyemang, S.Y. Agbadzidah // Cogent Business and Management. – 2023. – № 10 (2). DOI: 10.1080/23311975.2023.2240559.

References:

1. Bodrov, V.H. (2018), «Podatkove rehulivannia v umovakh formuvannia tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini», *Ekonomichnyi visnyk*. Seriiia. *Finansy, oblik, opodatkovannia*, Issue 2, pp. 30–37, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_7
2. Harkushenko, O.M. and Kuvaldina, O.O. (2021), «Problemy i maibutnie podatku na prybutok pidpriemstv ta PDV v umovakh tsyfrovizatsii», *Ekonomika promyslovosti*, No. 3, pp. 52–69, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2021_3_5
3. Hliebova, N.V. (2018), «Elektronnyi tsyfrovyi pidpys: oblikovyi ta podatkovyi aspekty», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seriiia. *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, Issue 18 (1), pp. 94–97, [Online], available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18(1)_21)
4. Hryhoriev, O.Iu., Petryshyn, N.Ia., Todoshchuk, A.V. (2021), «Metodychni rekomendatsii z tsyfrovoho reitynhuvannia podatkovykh pokaznykiv pidpriemstv», *Ekonomika. Finansy. Pravo*, No. 11, pp. 5–13, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11_3
5. Syniutka, N.H. (2018), «Tsyfrova identyfikatsiia platnykiv podatkov yak peredumova dlia didzhitalizatsii fiskalnoho prostoru», *Biznes Inform*, No. 10, pp. 363–368, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_10_56
6. Shapovalova, O.V. (2018), «Tsyfrova platforma elektronnoho administruvannia podatku na dodanu vartist», *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, No. 2, pp. 23–30, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2018_2_6
7. Arnold, J. (2008), «Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries», *OECD Economics Department Working Papers*, Paris, OECD Publishing, 2008, 643 p., doi: 10.1787/236001777843.
8. «Data on Taxation Trends», [Online], available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en
9. «Environmental tax revenues», doi: 10.2908/ENV_AC_TAX.
10. *General tax policy*, [Online], available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/92/general-tax-policy>

11. Hodgson, G. (2003), *Economics and Institutions*, Polity Press, 464 p.
12. Hoopes, J.L., Robinson, L. and Slemrod, J., «Corporate Tax Disclosur», *Journal of the American Taxation Association*, No. 46 (2), pp. 31–61.
13. Keynes, J.M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, [Online], available at: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/index.htm>
14. Teather, R. (2005), «The Benefits of Tax Competition», *The Institute of Economic Affairs*, 167 p.
15. «Towards fair, efficient and growth-friendly taxes», [Online], available at: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/taxation_en?form=MG0AV3
16. Wiredu, I., Osei Agyemang, A. and Agbadzidah, S.Y. (2023), «Does green accounting influences ecological sustainability? Evidence from a developing economy», *Cogent Business and Management*, No. 10 (2), doi: 10.1080/23311975.2023.2240559.

Грицишен Дмитрій Олександрович – доктор економічних наук, доктор наук з державного управління, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та інноваційного розвитку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-1559-2403>.

Наукові інтереси:

– фінансово-економічна безпека.

Юхименко-Назарук Ірина Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, декан факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

<https://orcid.org/0000-0002-2910-1169>.

Абрамова Ірина Вячеславівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3724-0342>.

Наукові інтереси:

– фінансові механізми реалізації Цілей сталого розвитку.

Ісламлі Джейхун – аспірант Державного університету «Житомирська політехніка» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

<https://orcid.org/0009-0002-6984-3383>.

Наукові інтереси:

– податкова система ЄС.

Grytsyshen D.O., Yukhymenko-Nazaruk I.A., Abramova I.V., Islamli J.

The role of taxation in stimulating economic development and increasing the competitiveness of EU countries

The article examines the trends in the development of tax systems of the EU member states. The article focuses on the dynamics of tax revenues to the common budget of the European Union. It is proved that the tax systems of the EU member states are stable and efficient, provide reliable financing of public expenditures and implementation of social programmes. The main components of fiscal revenues are indirect taxes, direct taxation and social contributions. It is established that indirect taxation remains an important component of the tax system and includes value added tax, excise taxes and duties, which provide a significant part of budget revenues. The EU tax system is multi-level, and tax revenues are distributed among European, national and local budgets, as well as social security funds. A significant portion of financial resources is allocated to social needs, which underscores the importance of social policy in the EU. Environmental taxation plays a special role in the tax systems of the EU member states, acting as a tool for implementing the whole sustainable development. The bulk of such taxes are in the energy sector, transport sector and payments for environmental pollution. This helps to encourage environmentally responsible behaviour, support innovation in clean technologies and finance environmental protection measures. Thus, the European Union's tax system is characterised by balance, adaptability to changes in the economic environment and a focus on maintaining financial and social sustainability.

Keywords: tax system; direct taxes; indirect taxes; excise taxes; duties; environmental taxation; tax evasion.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2025.